

ВИСНОВОК

**рецензента, доктора педагогічних наук, професора О.О. Лаврентьєвої
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційної роботи Бобир Ольги Ігорівни
«Формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників у
процесі фахової підготовки»,
що представлена на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 - професійна освіта**

Трансформація культурних цінностей, яка сьогодні відбувається в культурі та мистецтві, дезорієнтує світоглядні позиції студентської творчої молоді. Відтак, постає необхідність формування цілісного професійного художньо-естетичного світобачення в студентів – майбутніх художників в умовах класичних закладів вищої освіти, що сприятиме становленню особистості молодого митця, формує його індивідуальність, переконання, життєву позицію та професійні орієнтири. Принагідно слід зауважити, що проблема естетичного світобачення не є виключено прерогативою мистецьких спеціальностей. Поділяємо позицію дисертантки в тому, що світобачення є невід'ємною складовою життя та професійної діяльності людини, яке розвивається та формується, від народження й протягом усього життя. Крім того, сформоване світобачення є результатом цілісного уявлення про життя та місце людини в ньому, а одну з головних ролей у процесі формування особистості студента та його світобачення відіграють саме заклади вищої освіти. Світобачення, як стрижень світогляду, детермінує професійну діяльність фахівця будь-якої сфери суспільного виробництва, причому, як часто виявляється, не лише безпосередньо шляхом логічного обґрунтування. Велике значення тут набувають нелогічні операції та різноманітні соціокультурні чинники. Тож, світобачення здатне реалізувати ідеологічну, регулятивну, пізнавальну, виховну, комунікативну, мобілізаційну, творчо-перетворювальну, прогностичну та ряд інших функцій в професійній діяльності. Безперечно поділяємо точку зору академіка І. Зязюна в тому, що всі без винятку

відтінки світовідчуття людини можуть бути об'єднані естетичними переживаннями, а їх інтерпретація лише через конкретний усвідомлений предмет перетворює їх на механічні вияви, які «обмежують багатство людської духовності». Тож, світобачення людини завжди суб'єктне, воно піддає оцінці професійні реалії з точки зору законів краси, відповідності до ідеалів та професійних цінностей та урешті-решт доводить до свідомості результати такого оцінювання на мові естетичних переживань. Позитивне оцінювання сприймається як прекрасне та піднесене, негативне – як потворне та низьке, а комічне та трагічне є такими собі перехідними чи проміжними станами, що супроводжують цей процес. З огляду на це відмічаємо актуальність пропонованого дослідження О. І. Бобир та наголошуємо на його востребуваності для галузі теорії та методики професійної освіти як в контексті професійного становлення майбутніх художників, так і фахівців інших людинотворчих спеціальностей.

Актуальність теми підтверджують усебічно проаналізовані авторкою провідні нормативні документи, що регулюють процес професійної підготовки майбутніх художників у закладах вищої освіти та культурологічний та аксіологічний вектор розвитку професійної освіти України, виокремлені суперечності, що гальмують процес формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників, а також акти впровадження результатів дослідження в закладах вищої освіти, в яких відбувається підготовки за цією та суміжними спеціальностями.

Відзнакою дисертації О. І. Бобир є здійснення послідовного, доказового, переконливого й аргументованого обґрунтування теоретичних засад формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників, розроблення та експериментальна перевірка педагогічних умов щодо формування зазначеного феномена та механізму їх реалізації в реальному процесі фахової підготовки майбутніх художників у закладах вищої освіти шляхом створення повноцінного, дієвого й сучасного інформаційно насиченого навчально-методичного забезпечення.

Загалом, структура та зміст дисертації відбивають логіку наукового пошуку; методологічний апарат дослідження в повній мірі характеризує здійснену роботу. Результатам і висновкам проведеного дослідження притаманні наукова новизна, теоретична й практична значущість як з огляду на подальший розвиток теорії і методики професійної освіти, так і в контексті фахової підготовки майбутніх художників у закладах вищої освіти. Відмічаємо також достатню апробацію та впровадження результатів дисертаційного дослідження; прийнятну кількість публікацій авторки (17 наукових праць, одна з яких індексована в наукометричній базі Scopus), що відображають структурні підрозділи дисертації; наукову активність дисертантки, про що свідчить її участь у 13 науково-практичних конференціях різного рівня.

Залучення широкої теоретичної бази з питання світобачення в філософії, культурології, педагогіки, психології та соціології, дозволило авторці ґрунтовно висвітлити теоретичні та методологічні засади дослідження, сформулювати його вихідні положення. Характерною рисою рецензованої дисертації є системний та комплексно-інтегративний підхід до вирішення поставлених завдань. Передусім відмітимо чітку структурованість дослідження щодо виявлення й усебічного вивчення теоретичних засад формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників, у яких авторкою, з огляду на напрям наукових пошуків, виокремлені вісім інформаційних блоків: документально-історичні праці щодо етимології, семантики та співвідношення понять «світобачення» та «світогляд»; погляди науковців на феномен «світобачення» та «художньо-естетичне світобачення» в гуманітарних науках; сучасні наукові здобутки та результати дисертаційних досліджень щодо формування художньо-естетичного світобачення; історичні праці щодо становлення професії художника, де зазначені вимоги до таких фахівців; розвідки філософів, мистецтвознавців, педагогів та психологів щодо особливостей зазначеного світобачення у художників; історична ретроспектива фахової підготовки художників у контексті формування

світобачення; погляди науковців на особливості формування світобачення у студентському віці та концептуальні ідеї та зміст сучасної вітчизняної фахової підготовки майбутніх художників. Це дало змогу О.І. Бобир виявити вихідні позиції дисертації, схарактеризувати її понятійно-категоріальний апарат, подати авторське потрактування та представити структурно-компонентний аналіз феномену «художньо-естетичного світобачення майбутніх художників», виокремити в ньому мотиваційно-ціннісний (світовідношення), професійно-когнітивний (світорозуміння), емоційно-образний (світосприйняття), рефлексивний (самоідентифікація), діяльнісний (світоперетворення) компоненти. Цінним здобутком авторки є уточнення таких понять, як «професійне світобачення», «художньо-естетичне світобачення», «педагогічні умови формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників».

Без перебільшення вражають представлені в роботі авторські наочні моделі різних аспектів дослідження (структура теоретичних засад формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників (рис. 1.1); структура формування художньо-естетичного світобачення (рис. 1.3); особливості формування світобачення у студентів-художників (рис. 1.4); система освітніх компонентів (рис. 1.5); механізм реалізації педагогічних умов формування художньо-естетичного світобачення студентів-художників (рис. 2.4) та його концептуальний блок (рис. 2.1)), які мають не лише наукову, але й художню цінність та свідчать про наукову зрілість та сформований художньо-естетичний світогляд Ольги Ігорівни.

На окрему увагу заслуговує авторське бачення механізму реалізації педагогічних умов формування художньо-естетичного світобачення студентів-художників, усебічно проаналізоване й спроектоване в п. 2.1. Представлена на рис. 2.4 модель є самодостатньою і такою, що створює вичерпне уявлення щодо авторської концепції та шляхів формування означеного феномену в процесі фахової підготовки майбутніх художників.

Відзначимо також наукову коректність авторки, яку вбачаємо у способі визначенні сутності та компонентів художньо-естетичного світобачення та педагогічних умов, чому передує експертна оцінка фахівцями галузі та її статистична обробка, детально наведена в додатках дисертації. Це також стосується оцінки авторського внеску в якісне оновлення фахових дисциплін підготовки художників відповідно до напрямку дослідження.

На схвальну оцінку заслуговує проведена зі знанням справи дослідно-експериментальна робота, спрямована на експериментальну перевірку теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників в освітньо-виховному середовищі класичних закладів вищої освіти. На схвальну оцінку заслуговує ґрунтовний підхід О.І. Бобир до організації експериментальної роботи, детальний опис як поетапного формування художньо-естетичного світобачення студентів, так і механізмів та шляхів реалізації визначених педагогічних умов, що має безсумнівне практичне значення. Суттєвим надбанням слід вважати презентацію авторських курсів «Архетип тем в образотворчому мистецтві», «Техніка та технологія художніх матеріалів», «Психологія творчості художників», створений банк різних навчальних завдань, спрямованих на формування професійного художньо-естетичного світобачення майбутніх художників.

Ольгою Ігорівною виважено відібрано та обґрунтовано комплекс методів діагностики, що вможливило перевірку та усебічний моніторинг сформованості художньо-естетичного світобачення майбутніх художників як за кожним із компонентів, так і цілісно. Прикінцеві результати формувального етапу експериментального дослідження підтверджуються достатньо якісним, кількісним і статистичним аналізами. Не підлягає сумніву встановлена авторкою динаміка сформованості художньо-естетичного світобачення студентів експериментальних і контрольних груп.

Відзначаємо й ґрунтовні додатки, що поглиблюють й увиразнюють уявлення про якість виконаної роботи.

Структура роботи є логічною й адекватно відображає траєкторію руку теоретико-експериментального дослідження. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про широку мистецьку ерудицію здобувачки, її здатність до системного охоплення різновекторних аспектів досліджуваного феномену, креативність професійного мислення.

Поряд з усіма безсумнівними перевагами рецензованої дисертації вважаємо за необхідне зробити такі зауваження й надати рекомендації:

1. Аналіз освітньо-професійних програм зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» у закладах вищої освіти України був би більш ґрунтовнішим у разі зосередження уваги на конкретних освітніх компонентах, які формують загальні й фахові компетентності, а також мають потенціал для формування художньо-естетичного світобачення.

2. Ґрунтовним надбанням дисертанта вважаємо графічно розроблений та практично впроваджений механізм реалізації педагогічних умов формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників. На нашу думку, варто було б його, по-перше, виокремити цей аспект як завдання дисертаційного дослідження, а по-друге, детальніше описати особливості його реалізації.

3. Представлені в додатках Д, Е, Ж, З плани лекційних занять слід було б навести в повному обсязі, що б значно підсилило практичне значущість дисертації.

4. Подана в додатку Б матриця освітніх компонентів шести закладів вищої освіти України не містить, на жаль, відомостей щодо підготовки художників у Запорізькому національному університеті, який є експериментальною базою дослідження.

5. У роботі слід прибрати окремі технічні огріхи, зокрема показати зв'язки між елементами рис 2.1., де представлений концептуальний блок механізму

реалізації педагогічних умов формування художньо-естетичного світобачення студентів-художників, прибрати з тексту аббревіатуру ключового поняття дослідження, переглянути назву рис. 2.2. Авторці слід також більш виважено ставитися до понятійного апарату дослідження та запобігати використанню терміну «студент-художник».

6. Представлений в додатку Т діагностичний матеріал доцільно було б забезпечити чіткими індикаторами щодо сформованості компонентів художньо-естетичного світобачення студентів.

Однак, зазначені зауваження не є концептуальними, мають рекомендаційний характер та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок. Дисертаційна робота О.І. Бобир «Формування художньо-естетичного світобачення майбутніх художників у процесі фахової підготовки» за актуальністю, новизною теоретичних результатів, високим рівнем проведених досліджень відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrowanogo в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

професор кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»
доктор педагогічних наук, професор

Лагу

О. О. Лаврентьєва

